

JAARBOEK

VAN HET

EUROPEES

GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN

PENNINGKUNDE

20

17

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV (27/V/2017)	VII

J. (Hans) LEYTEN

The coins of the Hindu period of Indonesia – the Hindu Sumatran and Hindu Javanese coins, their origin, weight and symbols in an historical context	1
---	---

LUC VANDAMME & Raf VAN LAERE

Prijsmedaillen van de architectenfamilie Stoop	69
--	----

Jan MOENS

Nieuw licht op de Belgische 1-frankstukken geslagen tijdens WO I in Birmingham (GB)	79
---	----

LUC VANDAMME

Aanwezigheidspenning van de <i>Algemeene Nederlandsche Maatschappij</i>	85
---	----

LUC VAN EECKHOUDT

Laurent-Joseph Hart (Antwerpen 1810 – Brussel 1860) – De meest vermaarde portretmedailleur uit de regeerperiode van Leopold I	95
---	----

Laurens AERNOUT

Variaties in het randschrift van de 5 frank Leopold I, type ‘gelauwerd hoofd’ (1832-1844)	151
---	-----

Hendrik VAN CAELENBERGHE

Twee opmerkelijke <i>kortes</i> voor Karel V	155
--	-----

Huguette TAYMANS	
Prins Karel bezoekt Gent op 15 juni 1929	161
Luc VANDAMME & Didier VANOVERBEEK	
Armand Bonnetain en de Luxemburgse 5 frank 1949	171
René WAERZEGGERS	
Bedevaartpenningen met betrekking tot de ‘Zwarte Madonna’ van Halle	185
Luc VAN EECKHOUDT	
De ontmoeting van Dominicus en Franciscus: de <i>Abbraccio</i> – een 19 ^{de} -eeuwse Romeinse medaille	197
Arnaud GRISPEN	
Gouden medailles van de <i>Expo 1958</i> in Brussel en hun pochetten – enkele onbekende zeer zeldzame varianten	201
Aankondiging	
Nieuwe prijs van het Koninklijk Belgisch Genootschap voor Numismatiek	204
Recensies	
Jean-Claude MARTINY & Theodoor GODDEERIS, <i>Maria van Bourgondië, gravin van Vlaanderen 1477-1482. Historische en numismatische studie van de muntslag in Brugge</i> – René WAERZEGGERS (m.m.v. Harry DEWIT), <i>Leuven in metaal vereeuwigd</i> (11 delen) – Willy GEETS, <i>De Mechelse muntslag van Filips de Schone in context (1485-1494)</i>	205

PRINS KAREL BEZOEKT GENT OP 15 JUNI 1929

Huguette TAYMANS

KAREL THEODOOR HENDRIK ANTON Meinrad van België werd geboren te Brussel op 10 oktober 1903 als tweede zoon van de toenmalige kroonprins Albert en prinses Elisabeth. Zijn oudere broer Leopold was troonopvolger en zou de latere Leopold III worden. Karel kreeg in 1910 de titel graaf van Vlaanderen, een dynastieke titel die na hem niet meer werd toegekend.

Hij volgde een opleiding bij de *Royal Navy*, waar hij ereluitenant was, en zou in 1939 kolonel in het Belgische leger worden.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog leefde hij teruggetrokken, maar door de afwezigheid van zijn broer, koning Leopold III, die in Duitsland en daarna Zwitserland verbleef,

werd hij op 20 september 1944 door de Verenigde Kamers tot regent van het koninkrijk België verkozen. Karel legde de grondwettelijke eed af op 21 september van dat jaar, en zou zijn taak vervullen tot 20 juli 1950, toen Boudewijn eerst koninklijke prins, en het jaar nadien volwaardig koning der Belgen werd.

Nadien trok Prins Karel zich terug uit het openbare leven en leefde hij teruggetrokken op zijn domein in Raversijde. Hij overleed te Oostende op 1 juni 1983.

Op uitnodiging van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen kwam prins Karel op 15 juni 1929 naar Gent, eertijds de belangrijkste stad van het graafschap Vlaanderen, en die hem dus als graaf van Vlaanderen nauw aan het hart lag. Op het programma stonden drie bezoeken: aan de *Provinciale Tentoonstelling der Goedkope Woningen*, aan de Sint-Jorisgilde, en aan de Rederijderskamer *De Fonteyne*. De eerste twee bezoeken hebben numismatische sporen nagelaten.

DE PROVINCIALE TENTOONSTELLING

Eerst en vooral werd de prins gevraagd om de *Tentoonstelling der Goedkope Woningen* plechtig te openen^[1].

[1] Provinciaal Archief, dossier 8/338/1 brief van de Provinciegouverneur met toezegging van de prins.

Tijdens de jaren na de Eerste Wereldoorlog was de huisvesting van arbeiders erbarmelijk. De huizen waren in slechte staat en verstoken van de meest elementaire hygiënische voorzieningen. In Gent bestonden nog veel beluiken waar voor tientallen krotwoningen slechts één waterpomp en één of twee gemeenschappelijke toiletten beschikbaar waren. Ook het afvalwater werd gewoon in een open riool gedumpt.

Verschillende huisvestingmaatschappijen werden opgericht, maar die konden niet voldoen aan de vraag naar betaalbare woningen. De provinciale architect Valentin Vaerwyck nam het initiatief om plannen te ontwikkelen om hieraan te verhelpen. Naast een gezellige en nette woning was er ook aandacht voor de inrichting, mooie meubelen en zelfs kunstvoorwerpen, en voor de omgeving van de woning door aangelegde tuintjes.

Er werd beslist een tentoonstelling in te richten. Deze zou doorgaan van 15 juni tot 15 juli 1929 in het voormalig Casino. Dit riante gebouw, dat in 1945 zou worden afgebroken, was eigendom van de *Société royale d'Agriculture et de Botanique de Gand* en gebouwd om de tweejaarlijkse bloemententoonstellingen te huisvesten. Daarnaast werd het ter beschikking gesteld voor allerlei activiteiten, huldigingen, feestelijkheden, tentoonstellingen, enz. Het inrichtend comité had tevens een wedstrijd ingericht onder de architectuurleerlingen van de verschillende Academies voor Schone Kunsten voor het tekenen van plannen voor arbeiderswoningen. Meer dan 200 plannen werden ingediend. Ook voor de tuinaanleg werd een wedstrijd uitgeschreven^[2].

De opgezette tentoonstelling was verdeeld over twee verdiepingen. Op de eerste waren diverse standen van onder meer de maatschappijen voor sociale huisvesting van de Vlaamse Provincies. Op de benedenverdieping had Vaerwyck twee woningen laten bouwen op ware grootte, volledig ingericht met meubelen en kunstobjecten. De aanleg van de tuintjes was, zoals gezegd, het voorwerp van een aparte wedstrijd. Om zoveel mogelijk tuinarchitecten warm te maken kreeg iedere deelnemer een premie van 500 frank, en voor de winnaar was een beker en een medaille voorzien. Toch waren slechts vier kandidaten geïnteresseerd.

Het bijzondere was dat gegadigden al de meubelen en kunstvoorwerpen konden aankopen. Drie kunstenaars werden aangesproken om de stukken te leveren die verkocht zouden worden tijdens de tentoonstelling^[3].

^[2] *La Flandre Libérale* van 16 juni 1929.

^[3] Provinciaal Archief, dossier 8/337/2.

Geo Verbanck leverde enerzijds van zijn beeldje *Kindergroep* 99 ex. in gepatineerd plaaster en 6 ex. in faience, en anderzijds 105 ex. in gepatineerd plaaster van het beeld van de Heilige Theresia^[4]. Oscar Sinia ontwierp voor deze gelegenheid een calvarieberg, waarvan hij twee versies in gepatineerd gips leverde: 100 grote en 50 kleinere^[5]. Domien Ingels tenslotte ontwierp een beeld *Keurhengst*, waarvan hij ook twee versies in gepatineerd gips en twee in gekleurd ceramiek leverde. Er werd daarbij vermeld dat het origineel werk eigendom werd van de Provincie^[6]. Na afloop van de tentoonstelling werd aan prins Karel een exemplaar van elk kunstobject aangeboden.

[4] Provinciaal Archief, dossier 8/337/2 nummer 32, factuur opgemaakt door Geo Verbanck.

[5] Provinciaal Archief, dossier 8/337/2 nummer 33, factuur opgemaakt door Oscar Sinia.

[6] Provinciaal Archief, dossier 8/338/1 brief dd. 7 februari 1929 van Domien Ingels.

Tijdens de tentoonstelling werd op 23 juni een congres gehouden waarop de sanering van de arbeiderswoningen werd besproken. Het congres werd druk bijgewoond door afgevaardigden van diverse Vlaamse steden die met hetzelfde probleem geconfronteerd waren. Lezingen werden gehouden onder andere door de Directeur van de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en door de bestuurder van de Technische Dienst van Oost-Vlaanderen, die het had over de urbanisatie van de nieuwe goedkope woningen. Het congres werd besloten met een geleid bezoek aan de tentoonstelling.

Door het groot succes van de tentoonstelling – een week vóór de geplande einddatum waren reeds 10.000 bezoekers geteld – zou de sluiting uitgesteld worden tot 23 juli.

Zoals het de gewoonte was voor deze gelegenheden werd een gedenkpenning uitgegeven. Het Provinciebestuur had een jaar voordien, in 1928, een penning laten uitvoeren door Oscar Sinia naar een ontwerp van Valentin Vaerwyck; dit ontwerp werd als keerzijde gebruikt van erepenningen voor gehuldigde provincieraadsleden, waarvan het portret dan op de voorzijde werd afgebeeld.

Men wou dit keerzijdeontwerp nu gebruiken als voorzijde met een aangepaste keerzijde, maar een probleem was de vermelding ANNO 1928.

Op 1 mei 1929 werd prijsofferte gevraagd aan de firma Fonson voor het slaan van 60 medailles in gepatineerd brons met de bestaande matrijs maar mits verwijdering van het vermelde jaartal en met een aangepaste keerzijde^[7].

De volgende dag al kwam de prijsofferte binnen: voor de bronzen exemplaren in kartonnen doosjes 25 frank per stuk, en 300 frank voor de productie van de nieuwe keerzijdematrijs. Wel werd vermeld dat de jaarvermelding op de voorzijde met de hand moest verwijderd worden, wat niet door Fonson kon gebeuren.

^[7] Provinciaal Archief, dossier 8/338/1 bevat diverse briefwisseling met de firma Fonson.

Op 11 mei werd een bijkomende prijssofferte gevraagd voor een gouden en een verguld zilveren exemplaar. Fonson zou deze kunnen leveren aan 3.330 frank voor een gouden exemplaar, 375 frank voor een exemplaar in verguld zilver, en 150 frank voor een exemplaar in verguld brons. Bovendien zou een houder in echt leder nog eens 195 frank en een in imitatie leder 27,50 frank kosten^[8].

Het verwijderen van de overvloedige tekst op de matrijs werd toevertrouwd aan de firma Bourdon & Wolfers F^{res} gevestigd aan het Emiel Braunplein te Gent; die rekende hiervoor 55 frank aan^[9].

Penning in vermeil – Ø ca. 66 mm

Fonson leverde een eerste bronzen proefexemplaar op 6 juni, en de Provincie besliste het aantal te bestellen bronzen medailles te verminderen.

Uiteindelijk werden op 11 juni slechts 25 gepatineerd bronzen^[10], één verguld zilveren en één gouden penning geleverd. Voor de penning in 18 karaat (750‰) goud werd gekozen voor een echt lederen schrijn^[11], en voor de verguld zilveren voor een imitatie-lederen doosje. De hierboven afgebeelde penning in verguld zilver kwam onlangs op de markt, maar jammer genoeg zonder het imitatie-lederen doosje. De bronzen penningen werden in kartonnen doosjes verpakt.

[8] Provinciaal Archief, dossier 8/338/1 prijssofferte van Fonson dd. 15 mei 1929.

[9] Provinciaal Archief, dossier 8/338/2 factuur dd. 15 juni 1929 van de firma A. Bourdon & Wolfers F^{res}, Place Emile Braun, 11, Gand.

[10] Samen met het proefexemplaar maakt dat dus 26 bronzen exemplaren.

[11] Of dit gouden exemplaar incl. lederen schrijn bestemd was voor prins Karel kan niet worden opgemaakt uit de beschikbare archiefstukken.

24

**ÉTABLISSEMENTS
JULES FONSON**
49, Rue des Fabriques
BRUXELLES

TANNERIE A FLEURUS

BRUXELLES, LE 12 juin 1929

Exposition Provinciale des Habitations
à bon marché
Vieux Casino

GAND

Téléphones { 235,46
235,47
235,48

Adr. télégr. : Jules Fonsen-Bruxelles

COMPTES { Société Générale 44.890
Chèques Postaux 320.73

Registre du Commerce N° 1724

SECTION : G.M. 5015/2053 N° 207

DOIT

pour vente et livraison des fournitures suivantes,
payables à Bruxelles

DATES	DÉSIGNATION	PREX UNITAIRES	TOTAUX
juin 6	I médaille " Gouvernement Provincial" en bronzepatiné en boîte carton capitonnée		25 —
	Frais de gravure d'une matrice revers texte flamand " Hulde der Provincie Oost Vlaanderen etc.	300	—
" 11	I médaille or 18 cts " Gouvernement Provincial" avec gravure texte	3330	—
	I écorin maroquin véritable	195	—
	I médaille idem en vermeil	375	—
	I écorin imitation maroquin	27	50
	25 médailles idem en bronze patiné en boîtes carton capitonnées	25	625 —
	I caissette Port	4877	50
		7	50
		11	70
	Certifié sincère et véritable à la somme de quatre mille huit cent nonante six francs septante centimes. J. P. Jules Fonsen	4896	70

Signatures: J. P. Jules Fonsen, Eugène L. Wally

TOUTE RÉCLAMATION DEVRA ÊTRE FAITE ENDÉANS LES HUIT JOURS QUI SUIVENT LA RÉCEPTION.
LES MARCHANDISES VOYAGENT AUX RISQUES ET PÉRILS DU DESTINATAIRE.

Handwritten note: payé pour W-24 le 7 Août 1929

Eindfactuur van de firma Fonsen

HET BEZOEK AAN DE SINT-JORISGILDE

Na de opening van de tentoonstelling werd de prins een lunch aangeboden in de ambtswoning van gouverneur graaf de Kerchove de Denterghem in gezelschap van de Gentse burgemeester Vander Stegen en andere prominenten^[12].

Nadien begaf de prins zich naar het lokaal van de Sint-Jorisgilde, hoofdgilde voor de beoefening van de kruisboogsport. De prins werd er ontvangen als 'confreer en hooge beschermer der Gilde'.

Het lokaal van de Gilde was gelegen in de oude wijk genaamd het Patershol, waar alle inwoners hun huizen hadden versierd voor het bezoek van prins Karel die vergezeld was van de Gentse burgemeester en de gouverneur. Het gezelschap werd ontvangen door de deken van de Gilde Frans Copejans en de andere leden van de Eed^[13]. Na de gebruikelijke toespraken werd de prins als aandenken een verguld zilveren penning overhandigd. Het ontwerp van de patroonheilige van de kruisboogschutters, Sint-Joris, was van de hand van Oscar Sinia, en het werd later regelmatig gebruikt voor allerlei gelegenheden.

De voorzijde toont de heilige vechtend met de draak, en met rondom op een band, **SOVEREINE GILDE VAN SINT JORIS | GENT**

De keerzijde heeft rondom een gestileerde lauwerkrans die bovenaan onderbroken is door het wapenschild van de Gilde bovenop een geplooid lint en onderaan door het Gentse wapenschild, eveneens met een lint. Centraal is een open veld voor de gegraveerde gelegenheidstekst **AAN | Z.K.H. PRINS KAREL | VAN BELGIË | GRAAF VAN VLAANDEREN | CONFREER HOOGHE | BESCHERMER DER GILDE | 1929**

De penning is in verguld zilver en heeft een diameter van 45 mm.

^[12] *De Gentenaar*, 16-17 juni 1929.

^[13] *Ibid.*

De prins werd uitgenodigd om de kruisboog te hanteren, en trof de roos bij het tweede schot^[14].

De Prins schiet met de kruisboog in de St. Joris Gilde. De 2^e scheut was roos, tot groote blijdschap van de « Confreers ».

Leigne Koninklijke Hoogheid Prins Karel van België Graaf van Vlaanderen, werd op heden ter Gilde Kamer plechtig uitverkozen als Confreer Rosse. Beschermheer der Duitse Gilde van St. Joris, en gewaardstap de zech dit Gildenboek met zijne handtekening te vereeren. 15 Juni 1929

*Charles Thierckx
Graf van Vlaanderen*

HET BEZOEK AAN DE REDERIJERSKAMER DE FONTEYNE

Ook een bezoek aan de rederijderskamer *De Fonteyne* stond op het programma.

en

Reeds in 1926 was er beslist een nieuwe *Prins* van de rederijderskamer te kiezen en een nieuwe *Heuverdeken*. Toen werd voor de eerste functie prins Karel voorgesteld^[15], en voor de tweede de gouverneur graaf de Kerchove de Denterghem. Het bezoek van prins Karel was dan ook de ideale gelegenheid om zijn plechtige aanstelling als *Prins* te bekrachtigen. De gepaste uitnodigingen werden voorzien en ook de gouverneur werd uitgenodigd.

De stadsbeiaardier Dierickx, lid van *De Fonteyne*, had zijn studio in een antieke zaal van het voormalige klooster der Karmelieten ter beschikking gesteld om de prins te ontvangen. Deze was gelegen vlak naast het lokaal van de Sint-Jorisgilde en dus uitermate geschikt. De zaal werd voor de gelegenheid ingericht met schilderijen, breuken en archieven van de aloude rederijderskamer.

^[14] Krantenknipsel uit het archief van de Sint-Jorisgilde.

^[15] A. WOEDSTAD, *Voortzetting aan P.W. Bevels Kronijk der Koninklijke Tooneel-Maatschappij van Rhetorika*, p. 541.

De prins werd er verwelkomd door de hoofdman van de kamer, Herman Van Overbeke, die een gelegenheidstoespraak hield. Karel werd, naar oud gebruik, gevraagd trouw te zweren aan *De Fonteyne*, werd er tot *Prins* van de rederijkerskamer benoemd, en verzocht om het *Gulden Boek* te ondertekenen. De tekenmeester van *De Fonteyne*, Clement Trefois, had daarin voor een speciale bladzijde gezorgd.

Dhr. Buysse, laureaat van het Gents Koninklijk Muziekconservatorium, droeg een gelegenheidsgedicht voor. Na het drinken van de erewijn liep het bezoek aan Gent rond 17h30 ten einde.

BRONNEN

A. WOEDSTAD, *Voortzetting aan P.W. Bevels Kronijk der Koninklijke Tooneel-Maatschappij van Rhetorika.*

Provinciaal Archief, dossiers 8/35-337/1, 8/35-337/2, 8/35-338/1 en 8/35-338/2.

La Flandre Libérale, 12 tot 25 juni 1929.

De Gentenaar, 14 juni tot 8 juli 1929.

Archief Sint-Jorisgilde.

Archief Rederijkerskamer *De Fonteyne*.